

Nicolae Dumbrăvescu

**PETRU BONTA UN MARTIR UITAT AL REVOLUȚIEI
DE LA 1848-1849 DIN TRANSILVANIA**

**Petru Bonta: a Forgotten Martyr of the 1848-1849 Revolution
in Transylvania**

Nicolae DUMBRĂVESCU

Abstract: *A great deal of attention has been paid by historians to the leading figures of the 1848-1849 Revolution in Transylvania, yet those from the second and third line have fallen into oblivion. Such an example is the case of Petru Bonta, the tribune from Seușa, the county of Turda. He had completed his studies in Blaj, where he was also to be found once the revolution breaks out. His was an active role in organizing its proceedings and he also took part in the national meetings in Blaj. Following the September meetings, Bonta was named tribune of the Third Plains Legion lead by Vasile Moldova. He became actively involved in its dealings and so caught the eye of the Hungarian revolutionaries who slaughtered him in the autumn of 1848 in Ogra, as we are told by the report of the priest George Răchită.*

Keywords: Tribune, the Revolution of 1848-1849, legion, revolutionary youth, prefect.

Contribuția tinerilor la Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania, reprezintă o realitate istorică indubitabilă. Consemnată și valorificată la justa ei valoare în scrisul istoric dedicat evenimentului, fie că vorbim de istoriografia mai veche sau cea mai nouă, prezența tinerilor în prim planul acțiunilor revoluționare indică o atmosferă politică și socială de excepție sub aspectul mentalităților și valorilor noii generații de intelectuali, marcată de revoluția europeană.¹

Noua ordine socială, politică și națională, promovată la nivel european, găsește în primul rând susținători fervenți în rândul tinerilor români ardeleni, cei mai avizați să facă pledoarie unei imperioase nevoi de schimbare. În această ordine de idei majoritatea textelor românești, îi prezintă pe tineri ca fiind cei care inoculează ideile naționaliste, specifice revoluției în rândurile țăranilor, dar și în postura de a iniția și elabora primele programe și

¹ Pentru mai multe amănunte despre participarea tinerilor la Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania vezi: Alin Bogdan Florea, *Activism și implicare politică. Tineri români în Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania*, teză de doctorat, coordonator științific prof. univ. dr. Iacob Mârza, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, 2013. Idem „Tineri și istoria. Tineri la 1848-1849 în Transilvania”, în *B.C.Ș.S.*, număr 11, 2005, pp. 103-107; Idem, „Tineri români ardeleni în Revoluția de la 1848-49”, în *B.C.Ș.S.*, număr 10, 2004, pp. 119-121; Idem, „Rolul tinerilor în Revoluția în Revoluția de la 1848 în Transilvania (Ancheta Kozma)”, în *B.C.Ș.S.*, număr 9, 2003, pp. 137-140.

"Petru Bonta: a Forgotten Martyr of the 1848-1849 Revolution in Transylvania", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 173-179

adunări, pentru ca apoi să facă posibilă ținerea Adunării Naționale de la Blaj de la Duminica Tomi și a Marii Adunări Naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848. Tot o serie de tineri au mers alături de episcopul ortodox Andrei Șaguna la împărat pentru ai duce acestuia doleanțele românilor transilvăneni. Din această delegație au făcut parte 30 de tineri după cum urmează: Vasile Nopcea, Vasiliu Rațiu, Timotei Cipariu, Alexandru Șterca Șuluțiu, Moise Fulea, Iosif Igianu, Ioan Popazu, George Anghel, A. Treboniu Laurian, George Barițiu, Dimitrie Boeriu, Vasiliu Maiorescu, Constantin Ioan, Ioane Bran Pop de Lemeny, Ioan Bardoși, Demetriu Făgărașiu, Agustin Ladai, Constantin Secăreanu, Vasiliu Lancea junior, Tulbașiu, Clococeanu, Mihăilașiu, Leone Pop, Leone Lachi, Novacu, Al. Verza, Georgiu, Vas, Georgiu Făgărașiu, Ioane Iuga, Ioacob Balcheșiu, Demetriu Borcea, Șerbianu Giurculețiu, Sava Popovici, Teoc Todor, Oprea Circa, Nicolae Martinoviciu, Dionisiu Tobias, Iancu Ionuțiu, Porea, Ioane Pauleti.² Și din delegația condusă de episcopul Ioan Lemeny ce a mers la Dieta de la Cluj au făcut parte o serie de tineri învățați români dintre care amintim pe: Francisc Boer, Ioan Pop, Parteniu Trombițaș, Petru Pop, Andrei Pop, Agustin Pop, Ioan Dragomir, Ioan Chirilă, Ioan Sacalai, Ilie Farago, Petru Suciu, Ioan Mărginean, Nicolae Găitan, Bucur Găitan, Petru Dobra, Iosif Barac, Georgiu Burbea, Ioan A. Navrea, Nicolae Voinescu, Dominic Iordan, Alexandru Iacob, Neagoe Popia, Petru Drăghiciu, Vasiliu Anca, Iosif Velișca, Nicolae Bota, Alexandru Vaida, Georgiu Gal, Constantin Duma, Nicolau Popoviciu, Ioan Corcheș, Petru Ionete, Ioan Corbu, Ioan Lemeni, Georgiu Valea, Radu Leca, Barbu Cepescu, A. Stoica, Nicolae Măciucă, Vasiliu Fodor, Ioan Gligor, Amos Tobias, Ioan Tipeiu, Ioan Rusu, Alexandru Coloșa, Iosif Șuluțiu, Ilie Măcelariu și alți.³ Pe acești tineri îi caracteriza foarte frumos Ioan Oros alias Rusu, care la aproape o jumătate de secol de la dieta de la Cluj, scria următoarele rânduri: „[...] Deputațiunea română s-a adunat la casa parohială greco-unită din Cluj la protopopul Ioan Fechete Negruțiu de unde în 29 mai, înainte de a se deschide dieta, în rând câte doi cu episcopul Ioan Lemeny în frunte, au mers peste piața Clujului care era plină de unguri curioși și inimiți, la cortelul guvernatorului transilvan Iosif Teleki de i-am predat petițiunea cestiunată iar de acolo ne-am dus la comisarul regesc baron Antoniu Puchner de l-am salutat în numele națiunii române din Transilvania, iar după ieșire

² *Documente privind Revoluția de la 1848 din Țările Române C. Transilvania*, volum IV, București, Editura Academiei Române, 1998, p. 44.

³ *Ibidem*, pp. 48-49.

Nicolae Dumbrăvescu

*am petrecut pe episcopul Ioan Lemeny până la protopopul Ioan Fechete Negruțiu, de unde apoi ne-am împrăștiat prin oraș, așteptând deschiderea dietei cu mare curiozitate. Deputațiunea noastră cu episcopul Ioan Lemeny în frunte au constat din vicari, protopopi parohi, profesori, advocați amployați mai ales din Sibiu, canceliști de la Tabla Regească din Oșarheiu, neguțători din Brașov și alți inteligenți din toată Transilvania îmbrăcați în gală și cu mânuși albe și când am trecut peste piață către castelul guvernatorului unguri se uitau la noi cu ochi de tigrii ca la minune și ziceau: de unde atâția români? Era și ceva impunător și surprinzător de a se vedea în rândul celor mai fanatici maghiari în Cluj deodată atâția români zdraveni cu tipurile lor romane”.*⁴ După aceea realizări mărețe, tinerii români transilvăneni au reușit cu mari sacrificii să țină o a doua adunare la Blaj (13 septembrie) și o a treia (24 septembrie), în care s-a hotărât ca românii transilvăneni să se înarmeze și să ia toate măsurile împotriva terorii.⁵

Momentul coincide cu preluarea conducerii revoluției de către aceștia în mod oficial, urmat de cea a puterii, pe baza principiului majorității care deschide perioada unui război civil, care duce la rândul său la afirmarea unei întregi galerii de figuri remarcabile de tineri precum: Avram Iancu,⁶ Constantin Romanu Vivu,⁷ Ioan Buteanu,⁸ Simeon Balint,⁹ Petru Dobra,¹⁰ Mihai

⁴ Ioan Oros alias Rusu, *Memorii*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ioan Ranca, București, 1989, pp. 43-44.

⁵ Silviu Dragomir, *Studii privind istoria Revoluției române de la 1848*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Pompiliu Teodor, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989, p. 8.

⁶ Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, ediția a II-a, București, Editura Științifică, 1968; Florian Dudaș, *Avram Iancu-eroul românilor*, Oradea, Editura Lumina, 1993; Gelu Neamțu, *Avram Iancu-mit, realitate, simbol*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012; Ștefan Pascu, *Avram Iancu-viața și faptele unui erou și martir*, București, Editura Meridiane, 1972; Ioan Ranca, *Avram Iancu pe baricadele Apusenilor. Relatări contemporane ale unor apropiați și adversari*, Târgu-Mureș, Editura Pax-historica, 1996; Ion Ranca, Valeriu Nițu, *Avram Iancu. Documente*, București, Editura Științifică, 1974; Pompiliu Teodor, *Avram Iancu în memorialistică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972.

⁷ Valentin Borda, Viorica Dutcă, Traian Rus, *Avram Iancu și prefectii săi*, Târgu-Mureș, Editura Casa de Editură Petru Maior, 1997, pp. 104-113. Ioan Chiorean, „Constantin Român-Vivu”, în *Profiluri Mureșene*, volum I, Târgu-Mureș, 1971, pp. 119-130.

⁸ Vasile Iuga, *Ioan Buteanu, fiu al Sighetului, erou și martir național*, Cluj-Napoca, Editura, Societăți culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, 2012; Călin Dorin Petric, „Repere ale istoriei locale buceșene. Ioan Buteanu (1821-1849)-eroicul prefect al Zarendului”, în *Perspective istorice. Revista Asociațiunii profesorilor de istorie din România „Clio”- filiala Hunedoara*, 2010, număr 1, pp. 34-41; Iosif Pop junior, „Ioan Buteanu, fiu al Sighetului și erou al neamului românesc”, în *Maramureș vatră de istorie milenară*, volum V, 2004, pp. 311-312; Valer Hosu, „Două destine împlinite tragic-Ioan Buteanu și vărul sau Mihai Lupu Hosu”, în *Maramureș vatră*

"Petru Bonta: a Forgotten Martyr of the 1848-1849 Revolution in Transylvania", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 173-179

Andreica,¹¹ Nicolae Solomon,¹² Gheorghe Anghel,¹³ Vasile Moldovan,¹⁴ Ioan Oros alias Rusu,¹⁵ Pentru Bonta, Alexandru Bătrâncu, Vasile Simionas,¹⁶ Ioan Axente Sever,¹⁷ Nicolae

de istorie milenară, volum V, 2004, pp. 307-310. Ioan M. Bota, „Cinstirea unui mare și vrednic înaintaș-prefectul Ioan Buteanu”, în *Maramureș vatră de istorie milenară*, volum V, 2004, pp. 303-306; Eugen Hulea, „Ioan Buteanu”, în *Apulum*, număr X, 1972, pp. 387-395; Silviu Dragomir, *Ioan Buteanu prefectul Zarandului în ani 1848-49*, București Editura Casei Școalelor, 1928.

⁹ Ioan Furdui, „Simion Balint și alte personalități ale Roșiei Montane”, în *Istorie și societate. Studii și comunicări*, volum I, Ploiești, 2010, pp. 85-87; Gelu Neamțu, „Arestarea, cercetarea, deținerea și eliberarea lui Simion Balint la 1848”, în *Națiunea Română. Idealuri și realități istorice. Acad. Cornelia Bodea la 90 de ani*, București, 2006, pp. 270-289; Traian Rus, *Simion Balint fiu al Țării Moșilor*, Cluj-Napoca, Editura Eta, 2003; Teodor Șandor, „Simion Balint, prefectul vechilor saline (Turda)”, în *1848 Blajul și amintirea Revoluției*, Blaj, 1998, pp. 194-202; Eugen Hulea, „Simion Balint”, în *Apulum*, număr X, 1972, pp. 421-431; Nerva Hodoș, *Simion Balint: Viața și luptele lui în Munții Apuseni ai Ardealului la 1848-1849*, București 1913; E. Hodoș, *Simion Balint: din istoria vieții sale, fapte și lupte din Munții Apuseni ai Ardealului în 1848-1849*, Sibiu, Editura Arhidiecezană.

¹⁰ Valentin Borda, Viorica Dutcă, Traian Rus, *Avram Iancu*, pp. 94-103; Gheorghe Anghel, „Petru Dobra, un prefect martir al Revoluției de la 1848 din Transilvania”, în *Apulum*, număr X, 1972, pp. 373-386;

¹¹ Valentin Borda, Viorica Dutcă, Traian Rus, *Avram Iancu*, pp. 126-128.

¹² Liviu Botezan, Ela Cosma, Ionuț Isac, Attila Varga, *Dicționar al personalităților Revoluției de la 1848-1849 din Banat și Transilvania. Chipuri dintr-un an de neuitat*, București, Editura Academiei Române, 2008, pp. 390-397; Gheorghe Anghel, „Nicolae Solomon, prefect de Hațeg și Hunedoara”, în *Apulum*, număr X, 1972, pp. 407-420.

¹³ Liviu Palihovici, „Gheorghe Anghel despre conflictul de la Zlatna”, în *Dacoromania*, număr 3, 2000, pp. 15-17.

¹⁴ Nicolae Dumbrăvescu, „Vasile Moldovan. Prefectul Legiuni a III-a de Câmpie”, în *Oglinda Literară*, număr 120, 2011, pp. 7350-7351, și număr 121, p. 7630; Paul Abrudan, *Prefectul Pașoptist Vasile Moldovan*, București, Editura Militară, 1970; Petre Baci, *Prefectul Legiuni a-III-a*, București, Editura Litera, 1976.

¹⁵ Nicolae Dumbrăvescu, „Ioan Oros alias Rusu o viață, o istorie, un destin”, în *Sentenția*, Târgu-Jiu, Editura Academica Brâncuși, 2013, pp. 61-78; Maria Totu (coordonator), *Bărbai ai datoriei 1848-1849. Mic Dicționar*, București, Editura Militară 1984, pp. 244-245; Ioan Chiorean „Ioan Oros (Rusu)”, în *Profiluri Mureșene*, volum I, Târgu-Mureș, 1971, pp. 81-90; Vasile Netea, „Un memorialist pașoptist. Ioan Oros alias Rusu”, în *Studii. Revistă de Istorie*, tomul 22, număr 3, 1969, pp. 517-529.

¹⁶ Pentru mai multe amănunte despre viața și activitatea prefectului respectiv viceprefectului Legiuni Câmpiei vezi: Nicolae Dumbrăvescu, „O consemnațiune mai puțin cunoscută a protopopului Ștefan Moldovan privitoare la victimele Revoluției de la 1848-1849 din Transilvania”, în volumul *Fragmente din trecut. Tinerii cercetători și istoria*, coordonat de Anamaria Macavei, Diana-Maria Dăian, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2015, pp. 121-125; Idem, „Un izvor narativ mai puțin cunoscut despre tinerii uciși în Cluj în timpul Revoluției de la 1848-1849”, în *Astra Salvensis*, an II, număr 4, 2014, pp. 37-40; Vasile Lechințan,

Nicolae Dumbrăvescu

Vlăduțiu¹⁸ și alți. Prin urmare, după cum putem observa din istoriografia românească, dedicată Revoluției de la 1848-1849 din Transilvania, acestor tineri conducători ai revoluției li s-au dedicat remarcabile monografii, însă cei din „linia a doua și a treia” au rămas în uitare.

Un bun exemplu în acest sens este și cazul Petru Bonta, originar din localitatea Seușa comitatul Turda. Acesta își face studiile la Blaj, unde trăiește revoluția ca student-teolog în anul al IV-lea după cum aflăm din *Protocollum Classificationum ductum pro Auditoribus Studiorum Theologicum in Seminario Diocesano Blasiense*.¹⁹ Colegi i-a avut pe Nicolae Albani, Simion Mihali, Vasile Pop, Ioan Pop, George Rațiu, Ioan Cioara, Iosif Tamaș, Vasile Turcu.²⁰ Se implică activ în organizarea revoluției de la 1848-1849 din Transilvania, fiind unul dintre tinerii teologi blăjeni, care a răspândit proclamația lui Aron Pumnul, prin care îi chema pe români la adunarea de la Duminica Tomi de la Blaj.

Participă la Marea Adunare Națională de la Blaj și la cele din toamna anului revoluționar 1848 (13 respectiv 24 septembrie),

Martiri români din Câmpia Transilvaniei la 1848. Alexandru Bătrâneanu, Vasile Simonis și Vasile Turcu, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1996; I. Chiorean, „Alexandru Bătrâneanu”, în *Profiluri Mureșene*, volum II, Târgu-Mureș, 1972, pp. 31-44; Ștefan Pascu, *Alexandru Chiorean alias Bătrâneanu*, Sibiu, Editura Asociațiunii „Astra”, 1939.

¹⁷ Nicolae Dumbrăvescu, „Pagini de „memorialistică mărunță” despre prefectul Ioan Axente Sever”, în *Astra Salvensis*, an III, număr 5, 2015, pp. 55-71; I. Gheorghe Biriș, *Ioan Axente Sever și timpul său*, ediția a II-a revizuită și completată cu adnotări, texte și alte documente și fotografii de Liana Biriș, Vochița Ionescu, Blaj, Editura Astra, 2011; C. Constantin Gomboș, „Prefectul Axente Sever în timpul revoluției transilvane de la 1848-1849”, în *Columna 2000*, număr 37-38, 2009, pp. 27-29; Finca Lazăr, *File Salvate: aspecte din activitatea lui Axente Sever*, Sibiu, Editura Psihomedica, 2008; Ioan Gabor, *Ioan Axente Sever. Un nume pentru neuitare (1821-1906)*, Sibiu, Editura Tribuna, 2006; Gheorghe Stănescu, „Ioan Axente Sever, simbol al demnității naționale (3/15 aprilie 1821-13 august 1906)”, în *Dacoromania*, număr 25, 2006, pp. 33-34; Gheorghe Stănescu, „Un erou transilvănean: Ioan Axente Sever”, în *Historia*, număr 59, 2006, pp. 41-43; Adrian T. Pascu, *Ioan Axente Sever (1821-1906): viața și activitatea militantă*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985.

¹⁸ Petre Baci, *Prefectul Câmpiei ardelenice*, București, Editura Litera, 1977; Ioan Chiorean, „Nicolae Vlăduțiu”, în *Profiluri Mureșene*, volum II, Târgu-Mureș, 1973, pp. 17-30; Ioan Oltean, „Momente din activitatea Prefectului Câmpiei, Nicolae Vlăduțiu”, în *Apulum*, număr X, 1972, pp. 397-406.

¹⁹ Iacob Mârza, „Școlile de la Blaj și Revoluția de la 1848 -1849 din Transilvania”, în volumul „*Omagiu Părintelui Profesor Ioan Mitrofan la 65 de ani de viața și 35 de ani de preoție*”, coordonat de William A. Bleiziffer, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2014, pp. 316.

²⁰ *Ibidem*, p. 317

"Petru Bonta: a Forgotten Martyr of the 1848-1849 Revolution in Transylvania", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 173-179

adunări în urma cărora este numit tribun al Legiunii a III-a de Câmpie, condusă Vasile Moldovan. De la prefectul Vasile Moldovan, primește misiunea de a organiza cele 11 sate din împrejurimile Cetății de Baltă. Tribunalul Bonta adună încă de la începutul luni octombrie gloate de români din satele: Blăjel, Peucea și Dîrlos, cam 400 de persoane, pe care îi va duce în 14 octombrie 1848 la Mediaș, aliniați în ordine militară și cu sunet de tobe pentru a depune jurământ. Acest eveniment este descris de protopopul Ștefan Moldovan în memoriile sale, care spunea că a văzut această mulțime tocmai când mergea cu preotul din Proștea să îngroape un mort: „[...] *M-am uimit de această apariție neașteptată și întrebând pe conducătorul Petru Bonta că unde merg, el a răspuns, că la Mediaș. Eu am mai adăugat că pentru ce? El a răspuns „ca să vestim păcatele ungarilor și să jurăm pe oameni”.* După aceasta l-am întrebat că ați dat de știre cuiva? El mi-a răspuns că la nimeni, că nu-i de lipsă, pentru că și sași sunt ai împăratului și noi suntem ai împăratului”.²¹ Tot din memoriile protopopului din Mediaș, aflăm că Petru Bonta a ajuns cu mica lui armată în piața Mediașului, unde li s-a citit jurământul de către maiorul Clococeanu. Mulțimea în frunte cu Petru Bonta a exaltat de bucurie cu „*vivate pentru împărat, pentru guvernul țării, consulul cetăți și oficialii lui, pentru d. Clococeanu și notarul cetății*”.²²

Manifestările de la Mediaș, care l-au avut în prim plan pe tribunalul Legiunii a III-a de Câmpie, Petru Bonta, nu au trecut neobservate de autoritățile maghiare care vor încerca prin orice mijloace să-l captureze. Este încercuit la un moment dat în localitatea Hăranglab de către armata revoluționară maghiară, însă scapă de la moarte cu ajutorul țăranilor.²³ Acest eveniment va lăsa urme adânci în sistemul său nervos, după cum ne precizează Ștefan Moldovan în memoriile sale: „[...] *spaima aceea i-a clătinat mintea, încât vorbea de multe ori fără niciun sens și nu putea dormi noaptea*”.²⁴

Protopopul de Mediaș, observând că starea de sănătate a tribunalului Legiunii a III-a de Câmpie este precară, a hotărât după cum aflăm din propriile memorii că după adunarea pe care Pentru Bonta a ținut-o la Dârlos, în 15 octombrie să liniștească populația românească, iar pe Petru Bonta să-l trimită la Blaj pentru a fi ferit de primejdie întrucât revoluționarii maghiari doreau să scape cu ori

²¹ Ștefan Moldovan, „Extras din ziarul vieții mele de la 15 martie 1848 până la 18 ianuarie 1848”, în *Transilvania*, an VIII, număr 8, p. 92.

²² *Ibidem*, p. 92.

²³ Silviu Dragomir, *Studii privind istoria Revoluției române de la 1848*, ediție îngrijită, introducere, note și comentarii de Pompiliu Teodor, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989, p. 205.

²⁴ Ștefan Moldovan, „Extras din ziarul”, p. 92.

Nicolae Dumbrăvescu

ce preț de el. Ajuns la Blaj tribunul lui Vasile Moldovan, Petru Bonta, nu zăbovește foarte mult timp în orașul de pe Târnava întrucât, spre sfârșitul lunii octombrie îl regăsim din nou preocupat de organizarea celor 11 sate din jurul Cetății de Baltă.

Pe la sfârșitul lunii octombrie a anului 1848 pe fondul acutizării luptelor dintre trupele revoluționare maghiare și cele românești, prefectul Vasile Moldovan, după ce face o colectă de 60 florini îl trimite pe Petru Bonta la Mediaș pentru a cumpăra: praf de pușcă, gloanțe, alice de lup, cremeni,²⁵ întrucât puținele puști pe care le aveau luptătorii Legiunii a III-a de Câmpie erau de diverse modele.²⁶

Întorcându-se de la Mediaș cu muniția necesară ostașilor Legiunii a III-a de Câmpie, Petru Bonta este surprins de trupele contelui Lazăr în Cucerdea după cum aflăm din memoriile lui Isaia Moldovan: „[...] *ajunși în Blășinel am mers la căpitan unde sau întrunit mai multe persoane și ne-au povestit că Petru Bonta în râtul Cucerzi a fost atacat și bătut*”²⁷ Scapă cu fuga fiind călare pe un cal sur al lui Dumitru Filimon, este ajuns în Ogra unde, după cum aflăm din raportul preotului George Răchită, Petru Bonta a fost măcelărit împreună cu alți însoțitori de ai săi, între care amintim pe Ioan Bretian, Ioan Oltean, Petru Viciu, Simion Cîmpianu, Matei Cîmpianu, Vasile Cîmpianu Bardas, Vasile Gligor, Borza Ioan, Susan Georgie, Vasii Pînzariu, Toader Curicean și Ion Vlăduț.²⁸ În urma sa a rămas un tată singur, cu mari datorii și fără de niciun ajutor.

Prin devotamentul său putem spune că Petru Bonta a făcut parte din rândurile acelor tineri, care și-au jertfit viața pentru națiunea română, luptând până la ultima picătură de sânge pentru a vedea națiunea lor cel puțin pe aceeași treaptă cu celelalte din Transilvania.

²⁵ Isaia Moldovan, *Din întâmplările vieții. Note și schițe*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Nicolae Dumbrăvescu, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2014, p. 28.

²⁶ *Ibidem*, p. 33; Vasile Moldovan, *Memorii din 1848-49*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu, 1895, p. 89. Ioan Oros alias Rusu, *Memorii*, pp. 67.

²⁷ Isaia Moldovan, *Din întâmplările vieții*, p. 33.

²⁸ Elena Mihu, *Un apel către cei morți. Rapoartele preoților greco-catolici 1848-1849*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2012, p. 409.